

„Egyetemünk egyfajta alternatívát nyújt”

Beszélgetés Albert Sándorral,
a komáromi Selye János Egyetem rektorával

Az anyanyelvi oktatás minden nemzeti kisebbség, így a szlovákiai magyarság számára is – a pedagógiai célkitűzéseken, a szakmai ismeretek elsajátításán túl – a nemzeti identitás megőrzésének legfontosabb eszköze. A Selye János Egyetem megalakulásával a szlovákiai magyarság több évtizedes vágya teljesült. Az egyetem megalakulásáról, jelenlegi helyzetéről és jövőjéről az egyetem rektorával, Albert Sándor docenssel beszélgetünk.

– Az 1989-es rendszerváltás első heteiben a szlovákiai magyarság, felismerve a történelmi helyzet szülte lehetőséget, egy magyar egyetem, a Jókai Egyetem megalapítását tűzte ki célul. Milyen elképzelésekkel és esélyekkel?

– Csehszlovákia megalakulása után a felvidéki területeken levő magyar egyetemeiket vagy megszüntették, illetve szlovák tannyelvűre változtatták, vagy Magyarországra telepítették, mint például a Pozsonyi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetemet. Az 1925–1939 között működő losonci református teológia volt az egyetlen felsőoktatási intézmény, ahol magyar nyelven folyt az oktatás. A magyar egyetem alapításának igénye ezt követően nem csupán a kisebbségi jogok kiteljesedését volt hivatva érzékelteni, hanem az első világháború után szinte értelmiségiek nélkül maradt szlovákiai magyarság szellemi potenciáljának visszaállítását is jelentette volna. Ez azonban nem sikerült, sőt a második világháborút követő „jogtalanság évei” még jobban sújtották e téren is a szlovákiai magyarságot. Az 1948 után újrainduló szlovákiai magyar oktatás kulcsfontosságú területe volt mindig a pedagógusképzés. A nyitrai Pedagógiai Kar magyar tagozatán folyó képzés azonban az évtizedek során ki volt szolgáltatva a politikának, a képzést hol fejlesztették, hol visszafogták, sőt 1978-ban meg is szüntették egy időre. Az 1989-es rendszerváltás után három magyar képviselő, Duray Miklós, Popély Gyula és Sidó Zoltán, 1990 februárjában a prágai Szövetségi Gyűlésben törvényjavaslatot nyújtott be a Jókai Egyetem megalapítására. A sietség oka az volt, hogy az akkor jóváhagyott új felsőoktatási törvény szerint az egyetemalapítás jogköre 1990 júniusától a szlovák parlamentre szállt, s úgy

ítélték meg, hogy a prágai Szövetségi Gyűlésben talán jobbak az egyetemalapítási esélyeink. Ez a kezdeményezés azonban sikertelenül járt annak ellenére, hogy voltak előzetes tárgyalások Václav Havel köztársasági elnökkel is.

– *Kik dolgozták ki az egyetem tervezetét, és milyen karokat kívántak létrehozni?*

– Nagyon sokan, elsősorban a Szlovákiai Magyar Tudományos Társaság által létrehozott szakmai csoport, ezért inkább nem emelnék ki senkit név szerint. Az elképzelés szerint két karral, Pedagógiai Karral és Bölcsész-karral – ez utóbbi biztosította volna a református lelkészképzést is – indult volna. A pedagógusképzés ugyanis kulcsfontosságú a nemzeti kisebbség számára, ráadásul a szlovákiai magyar tan nyelvű iskolák pedagógushiánnyal küzdöttek, hiszen a hetvenes évek közepétől a nyitrai magyar pedagógusképzést fokozatosan leépítették. Az eredeti elképzelés szerint a megalapítandó magyar egyetem fokozatosan integrálta volna magába a nyitrai Pedagógiai Kar magyar tagozatát is. Oktatói bázisát a szlovákiai egyetemeken és főiskolákon oktató magyar pedagógusokkal, illetve magyarországi oktatókkal kívánták biztosítani.

– *Az egyetem megalapítása hogyan érintette volna a nyitrai Pedagógiai Kar magyar tagozatát, amely 1959-től képezte a szlovákiai magyar alapiskolák és középiskolák számára a pedagógusokat?*

– Akkor erről nem is esett szó, csupán arról, hogy komáromi székhellyel kell megvalósítani, mert itt Komáromban volt egy olyan vezetés, amely ezt messzemenően támogatni tudta volna, s innen eredt a név is, Jókai Egyetem, s igazából mindig Komáromban gondolkodtunk. Mára már felülbírálnám ezt a helyszínt, de akkor más nem is létezett. Nyitrán a magyar pedagógusképzés nagy múltra tekint vissza, tehát voltak hagyományok. Senki sem gondolta azt, hogy ha Komáromban megalakul az egyetem, a nyitrai főiskola magyar tagozatát be kell zárni.

– *Az egyetemalapítás megghiúsulása után 1993-ban újabb kísérlet történt a szlovákiai magyar felsőoktatás helyzetének javítására, ám ekkor már nem egyetemalapítást szorgalmaztak, hanem a nyitrai Pedagógiai Főiskolán egy új, magyar kar megalapítását tűzték ki célul...*

– Valóban így történt. A nézetek megoszlottak ugyan abban, hogy egyetemre vagy egy karra van-e szükségünk, ám végül is az a nézet nyert támogatást, hogy a nyitrai Pedagógiai Főiskolán egy kar megalapítását kell szorgalmaznunk. Egy munkacsoportot hoztunk létre ennek érdekében, melynek tagja volt Bauer Győző, Szigeti László, A. Szabó László s kezdetben még László Béla is, és megkezdtük a tárgyalásokat a nyitrai főiskolával.

– *A Nemzetiségi és Etnikai Kultúrák Karáról volt szó...*

– Eredetileg Magyar Karról volt szó, bár a megnevezésről folytak a tárgyalások, s a kormány anyagi támogatást, 60 millió koronát is kilátásba helyezett, hogy létrejön a kar. A főiskola vezetése azonban hallani sem akarta róla, hogy Magyar Kar le-

gyen a neve, a Jókai Kart elfogadhatóbbnak tartották. Végül azt mondták, hogy létrehozzák a Nemzetiségi és Etnikai Kultúrák Karát, jóllehet a tárgyalássorozatban nem erről volt szó. Mi erre nemet mondtuk, s ezzel megszakadtak a tárgyalások. A Nemzetiségi és Etnikai Kultúrák Kara egyébként soha nem alakult meg.

– Akkoriban nagyon kaotikus politikai viszonyok uralkodtak Szlovákiában. Ez az időszak a Matica slovenská által benyújtott nyelvtörvénytervezet, az alternatív oktatás szorgalmazásának és a kétnyelvű bizonyítványok megszüntetésének időszaka. Mindez nagyon feszült politikai légkört eredményezett. Az, hogy Nyitra végül is elállt a magyar kar megalapításától, Ön szerint az adott politikai nyomásnak, a magyarellenes hangulatnak volt köszönhető vagy valami másnak?

– Ebben minden bizonnyal nagy szerepet játszott a magyarellenes légkör, amely ekkor megfertőzte a politikát is. Emellett azonban egy új, esetünkben magyar kar létesítése, amint azt Ján Pišút, aki 1990–1992 között oktatási miniszter volt, az IVO által kiadott *Szlovákia 2000* című összefoglaló jelentésben kifejtette, csak a meglévő karok felosztásával jöhetett volna létre, és az Akkreditációs Bizottság kifogáshozhatna volna a meggyengült karok kvalifikációs összetételét.

– Az egyetemalapítás elutasításától függetlenül 1992-ben a soproni Benedek Elek Óvónőképző Főiskola, a Budapesti Kertészeti Egyetem kecskeméti Kertészeti Főiskolai Kara és a győri Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola levelező tagozatos képzést indított Komáromban Komáromi Városi Egyetem (1996-tól Schola Comaromiensis) néven. Emellett a sárospataki Comenius Tanítóképző Főiskola kihelyezett képzést indított Kassán, győri kezdeményezésre konzultációs központ alakult Dunaszerdahelyen, 1993-tól Királyhelmeceen a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Gazdaságtudományi Kara indít nappali tagozatos képzést. Ez a tendencia tovább folytatódott a kilencvenes évek második felében is, s ennek keretében indított a budapesti Gábor Dénes Főiskola levelező képzést Kassán, majd Diószegen, a Tatabányai Modern Üzleti Tudományok Főiskolája pedig Dunaszerdahelyen. 2001-től Komáromban a Selye János Egyetemért Alapítvány égisze alatt a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem, majd a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kara indított képzést. Milyen volt az érdeklődés ezek iránt a hallgatók részéről, és milyen tapasztalatok vonhatók le működésükkel kapcsolatban?

– Az egész folyamat hátterében az állt, hogy a kilencvenes évek elején a szlovákiai magyar diákok többsége vagy Csehországba, vagy Magyarországra ment tanulni. Magyarországra egyrészt az anyanyelvi képzés miatt, másrészt a jobb feltételek miatt. A gond az volt, hogy sokan nem tértek vissza Szlovákiába. Hasonló volt a helyzet Csehországgal is. Érdekes módon a szlovákiai magyar diákok többsége nem szlovákiai egyetemre jelentkezett. Természetesen jelentkeztek oda is, de a többség, a műszakiak, Csehországba, a humán beállítottságúak pedig Magyarországra. Magyarországgal folytak a tárgyalások arról, át kell gondolni a támogatási rendszert, hogy inkább itt nyissanak, itt működtessenek felsőfokú képzést, s akkor a diákok nagyobb valószínűséggel itthon maradnak. Így indultak a városi egyetemek. Főleg a pedagógusképzés terén volt óriási a lemaradás. Akkoriban, a kilencvenes évek ele-

jén a felvidéki magyar általános iskolákban a pedagógusok mintegy 30 százaléka nem rendelkezett képesítéssel. Tehát indokolt volt az, hogy a felsőfokú képzést bővíteni kell. A nyitrai képzés úgy élt a köztudatban, hogy az magyar kar, de ott az oktatás ma is nagyobbrészt szlovák nyelven folyik. Ez abban az időben is így volt, s azért mentek a diákok Magyarországra tanulni. Ekkor Magyarország megváltoztatta az oktatási támogatást, azaz az ottani egyetemek és főiskolák kapták a támogatást azzal, hogy hozzák ide a képzést. Így jöttek ide az Ön által említett felsőoktatási intézmények. Magyarországon a tanítóképzés főiskolai szintű, három-, ill. négyéves képzés. Főiskolai végzettséggel nálunk is lehetett tanítani, de az oktatási miniszter, Eva Slavkovská megváltoztatta a törvényt, amelybe bekerült az a cikkely is, hogy az általános iskolában is csak egyetemi végzettséggel lehet oktatni. Ezzel, kb. három év működés után leállították a magyarországi főiskolák kihelyezett tagozatait. Előtte azt követelték a kihelyezett tagozatoktól, hogy itt akkreditáltassák a szakot, de ez lehetetlen volt, hiszen az akkreditáció az anyaegyetemhez kötött. A törvény megváltoztatásával tehát valójában ellehetetlenítették a magyarországi főiskolák szlovákiai tevékenységét.

– *A törvényt visszamenőleges hatállyal változtatták meg...*

– Igen. Akik ott végeztek, azok nálunk, Szlovákiában tanítói állást nem tölthettek be azzal a bizonyítvánnyal, illetve csak képesítetlen tanerőként működhettek. Felajánlották ugyan, hogy elmehetnek Nyitrára, s ott befejezhetik egyetemi szinten, de ez sok pénzbe került, és a képzés természetesen nem teljesen magyar nyelven folyt, hanem szlovákul és magyarul, s ebből rengeteg bonyodalom származott. Ez mind azt erősítette meg bennünk, hogy önálló magyar egyetemet kell létrehozunk Szlovákiában.

– *1998-ban a Magyar Koalíció Pártja (MKP) az első Dzurinda-kormány tagja lett, ám a koalíciós partnerek, elsősorban a Demokratikus Baloldal Pártja, hallani sem akart a magyar egyetem megalapításáról, sőt a kormányba lépés feltétele az volt, hogy a kormányzati ciklus alatt az MKP nem fogja követelni a magyar egyetem megalapítását. A kormány a 2001. január 24-én hozott határozatában szorgalmazta a nyitrai egyetemen egy magyar kar létrehozását, s a Konstantin Egyetem Szenátusa 2002. július 1-jén hagyta jóvá a kari tervezetet, a Közép-európai Tanulmányok Kara nevet választva. A kar hivatalosan 2003. november 11-én jött létre. Ugyanakkor ezzel szinte párhuzamosan folyik a Selye János Egyetem megalapításáért folytatott küzdelem...*

– A nyitrai Konstantin Egyetem új karának létrehozása a kormány ajánlása ellenére évekig váratott magára, s a kar alapító okiratának elfogadására is csak akkor került sor, 2003. november 11-én, miután a parlament már elfogadta a Selye János Egyetem megalapításáról szóló törvénytervezetet. A második Dzurinda-kormány megalakulásakor az MKP-nak – igaz, annak az árán, hogy lemond a Kereszténydemokrata Mozgalom javára az őt megillető parlamenti elnöki posztról – sikerült elérnie, hogy a kormányprogramba bekerült a magyar egyetem megalapításának ügye. A szlovák kormány 2003. március 13-án jóváhagyja a Selye János Egyetem szándéknyilatkozatát és ütemtervét, 2003. augusztus 21-én elfogadja az egyetemalapításról szóló

határozatát, 2003. október 1-jén az Akkreditációs Bizottság is beleegyezését adja, pontosabban nem emel kifogást az egyetem megalapítása ellen, jóllehet nem tartja indokoltnak. Végül 2003. október 23-án a parlament megszavazza az egyetem létrehozásáról szóló törvénytervezetet, melynek alapján 2004. január 1-jén megkezdte működését a Selye János Egyetem. Helyesnek bizonyult az MKP azon törekvése, hogy a felálló új kormánykoalíció még az első évben terjessze a parlament elé az egyetemalapításról szóló törvényjavaslatot. Mivel ez a kormányprogramban szerepelt, az egyetemalapítást maga az oktatási miniszter, Martin Fronc terjesztette a parlament elé.

– Milyen karokkal kezdte meg működését az egyetem? A Református Teológiai Kar jogelődje, a Calvin J. Teológiai Intézet (1994-től Calvin János Teológiai Akadémia) 1991-ben jött létre, s csatlakozott az egyetemhez.

– A Calvin J. Teológiai Akadémiának megalakulása után nem volt akkreditációja, nem adhatott diplomát, jóllehet voltak végzősei. A református egyház ezeket a végzősöket elfogadta, és felszentelte lelkészé, de nem adott diplomát. Az intézet folyamatosan azzal próbálkozott, hogy valamelyik szlovák egyetem Református Teológiai Karként fogadja be őket, de ezt valamennyi megkeresett egyetem elutasította. A Selye János Egyetem megalakulásakor megkerestek minket, hogy egy karként társulnának az egyetembe. Így lett a Calvin J. Teológiai Akadémia a Selye János Egyetem egyik kara, a Református Teológiai Kar. A másik kar a Tanárképző Kar lett, a harmadik pedig a Gazdaságtudományi Kar. Abból indultunk ki, hogy közgazdászból van a legkevesebb szakember. A legkülönbözőbb felmérések is azt igazolták, hogy a közgazdaságtudományi egyetemeken tanult a legkevesebb magyar diák, ezért úgy gondoltuk, hogy a szlovákiai magyarságnak a gazdasági felzárkózása érdekében gazdasági szakemberekre is szüksége van. Érdekes módon az egyetemalapítás parlamenti vitájában a teológus- és a pedagógusképzés ellen nem volt komoly ellenvetés, belenyugodtak, hogy vannak magyar iskolák, kellenek a magyar pedagógusok, s szükség van református lelkészekre is. A Gazdaságtudományi Kar megalapítását azonban nem nézték jó szemmel, nem értették, miért kell a gazdasági szakembereket magyar nyelven képezni, mikor ők Szlovákiában fognak dolgozni, hiszen vannak szakterületek, például a szám- és könyvvitel, amit úgyis szlovákul kell végezni, s a jogszabályok is Szlovákiára vonatkoznak.

– A Selye János Egyetem alapító okirata szerint (Tt. 456/2003. sz. törvény) tanítási nyelve a magyar, a szlovák és más nyelvek. Ez hogyan érvényesül a gyakorlatban?

– Körülbelül 95 százalékban magyar nyelven folyik az oktatás, s épp a Gazdaságtudományi Karon a jogi ismeretek oktatása folyik szlovák nyelven, a szám- és könyvvitel pedig két nyelven: a hazai hallgatóknak szlovákul, a magyarországiaknak – ugyanis több magyarországi diákunk van – pedig magyarul. Ez utóbbit magyarországi előadókkal oldjuk meg. Úgy véljük azonban, hogy a közeljövőben végzőseink jobb érvényesülése érdekében a felsőbb évfolyamokban néhány tárgyat szlovákul vagy németül, esetleg angolul kell majd oktatnunk. Ehhez a személyi feltételek már biztosítottak.

– *Hány diákja van az immár ötödik évébe lépő egyetemnek?*

– A három karon összesen csaknem 3000 diák tanul a nappali és a levelező tagozaton. Most már van ötödik évfolyamunk is. A Református Teológiai Karon 70-75, a Tanárképző Karon kb. 1500, a Gazdaságtudományi Karon pedig kb. 1400 diák tanul. A hallgatók mintegy 40-45 százaléka levelező tagozaton folytatja tanulmányait. Az elmúlt akadémiai évben (2007/2008) a 2400 diákból 1300 diák nappali, 1100 levelező tagozatos volt. Jelenleg kb. kétszázal kevesebb a levelező hallgatók száma, mint a nappali tagozatos hallgatóké.

– *Az egyes karokon milyen szakokat oktatnak?*

– A Református Teológiai Karon csak egy szak van, a református lelkészképzés, a Gazdaságtudományi Karon ugyancsak egy van: vállalatirányítás, vállalati menedzsment. A Tanárképző Karon pedig egymásra épül az óvopedagógia és a tanítóképzés, és külön irányzatot képez a tanárképzés. Van tehát egy hároméves program, amely óvopedagógusokat képez, a végzősök baccalaureátusi oklevelet kapnak, s vagy elmennek dolgozni, vagy tovább folytatják tanulmányaikat, és további két év után megszerzik a magiszteri fokozatot, tanítói oklevelet kapnak. Nagyon sok helyen, főként vidéken ugyanis összevonják az óvodát az iskolával, s akkor tanítóra is és óvopedagógusra is szükség van, gyakran egy személyben. Ez iránt a modell iránt nagy az érdeklődés Magyarországon is, mert ott a tanítóképzés négyéves és baccalaureátusi szintű oklevelet ad, de a végzett hallgató nem mehet doktori képzésre, doktori iskolába. Ezért egyre többen érdeklődnek ez iránt a képzés iránt. A Tanárképző Kar másik részét a tanárképző szak képezi magyar nyelv és irodalom, szlovák nyelv és irodalom, német nyelv és irodalom, angol nyelv és irodalom, történelem, matematika, informatika és hitoktatás szakon – ezek egymással szabadon párosíthatók.

– *Tervezik-e új szakok nyitását?*

– Most indult új szakként a szlovák nyelv és irodalom, már elkészült a biológia és a környezettan akkreditációs anyaga, és mivel nemrég egy európai uniós pályázaton 150 millió koronás támogatást nyertünk, ebből kiépítjük a biológiai és a környezetvédelmi laboratóriumunkat, így egy év múlva ezek a szakok is elindulhatnak. A pedagógusszakma egyébként várja, hogy földrajz és testnevelés szakos tanárokat is képezzünk. Az elvárások azonban nem mindig fedik egymást a lehetőségekkel. Egy szak akkreditációjához egy professzorra és egy docensra van szükségünk, mert csak rájuk építve tudjuk akkreditáltatni a szakot. A szlovákiai magyarok között viszont nagyon kevés a professzor és a docens, s közülük is nagyon sokan nem merik felvállalni azt, hogy eljönnek a komáromi egyetemre, mondván, hogy még a helyzet bizonytalan, az egyetem még csak ötödik éve működik. Így azonban nagyon nehéz új szakokat indítani. Magyarországi kollégák ugyan átjönnek, de csak olyan feltétellel, hogy hetente egy napot töltenek itt. Egyetemet építeni pedig úgy, hogy nincs itt a docens vagy a professzor, aki a szakot vezeti, eléggé problematikus.

– *Vagyis a megfelelő oktatói bázis kiépítése komoly gondot jelent az egyetem vezetésének?*

– Az oktatói bázis kiépítése a legnagyobb kihívás, és e tekintetben nagyon szomorú vagyok, hogy sok szlovákiai magyar egyetemi oktató nem hajlandó felvállalni vagy nem meri felvállalni azt, hogy egyetemünkre jöjjön oktatni, s hozzájáruljon egy erős egyetemi bázis megteremtéséhez.

– *Mi lehet ennek az oka?*

– Egyrészt a bizonytalanság, amely minden új intézmény létrehozását kíséri, másrészt pedig a bérezés. Nálunk ugyanis alacsonyabbak a bérek, mint a többi egyetemen, vagy mostanáig legalábbis alacsonyabbak voltak, mert a támogatási rendszer úgy működik, hogy mindig az előző évi október 31-i állapotot veszi alapul. Erre az akadémiai évre a tavaly október végi diáklétszámnak megfelelő anyagi támogatást kaptunk az államtól, vagyis ebben nincsenek benne az idén szeptember 1-jén belépő új hallgatók. Ez egyébként minden új egyetemre vonatkozik, ahol nincs az adott időpontban teljes öt évfolyam. Vagyis a most felvett 1130 hallgatóra nincs anyagi fedezetünk. Ez a következő akadémiai évtől természetesen módosul. Ebből kifolyólag az eddigiek során évente mintegy 18-19 millió koronát kellett szereznünk az államtól kapott támogatáshoz ahhoz, hogy fedezni tudjuk a bérköltségeket és az üzemeltetési kiadásokat. Ez egy óriási teher volt. Vagyis az első tényező a bizonytalanság, a második a fizetés, a harmadik pedig az oktatók lakáskérdésének megoldatlansága, mert az egyetemnek nincsenek szolgálati lakásai, a város pedig ilyen szempontból nem nagyon támogat bennünket, sőt még az oktatók telekvásárlási igényeit sem tudja kielégíteni. Most, öt év után, ha valaki megkérdezné tőlem, hogy az egyetem helyszíne Komárom legyen-e vagy valamelyik más város, nem biztos, hogy Komárom mellett döntenék. Ilyen szempontból, bár lehet, hogy a lokálpatriotizmus beszél belőlem, én inkább Kassát javasolnám. Kassának ugyanis olyan vezetése van, amelyik toleráns a kisebbségek iránt, s az egyetemi közeg révén sokkal könnyebben lehetne biztosítani az egyetemi oktatókat, docenseket, professzorokat.

– *Milyen a Selye János Egyetem hallgatóinak területi megoszlása?*

– Természetesen mindig onnan vannak a legtöbben, ahol az egyetem működik, ezért most Nyugat-Szlovákiából érkezik a hallgatók többsége, de sok diákunk van Közép- és Kelet-Szlovákiából is.

– *A Selye János Egyetem megalakulása után a városi egyetemek integrálódtak az egyetembe, de kihelyezett képzés van Losoncon és Királyhelmeceken is. Tervezik-e további kihelyezett részlegek alakítását?*

– Megítélésünk szerint ott, ahol kedvezőtlenebb szociális helyzetben élnek az emberek, oda az egyetemnek el kell mennie, s ezért döntöttünk úgy, hogy kihelyezett tagozatot működtetünk Királyhelmeceken és Losoncon. Az előbbiben közgazdászképzés, az utóbbiban óvopedagógiai képzés folyik. A jövőben mindenképpen meg kell szerveznünk Kassán is a kihelyezett képzést.

– *2004-ben megalakult az egyetem kutatóintézete. Milyen céllal, és milyen eredményeket tud felmutatni?*

– A kutatóintézetet abból a megfontolásból hoztuk létre, hogy önálló jogalanyisággal rendelkező intézetként az egyetem három karán folyó kutatásokat koordinálja, s mintegy virtuálisan működve – az intézetnek ugyanis nincsenek főállású alkalmazottai – pályázatok révén anyagi forrásokat biztosítson a kutatásokhoz. Ám a Gazdaságtudományi Kar által irányított intézet sajnálatos módon nem szentel kellő figyelmet a másik két karon folyó kutatásoknak, és inkább a saját karán folyó kutatásokat preferálja.

– *2006-tól a Tanárképző Kar egy folyóiratot is megjelentet Eruditio – Educatio címmel. Milyen céllal alapították a folyóiratot?*

– Ehhez hasonló folyóirat megjelenik a Gazdaságtudományi Karon is *Case Studies* címmel, amelyik ma már angolul is napvilágot látott, bár nem olyan rendszerességgel, mint a Tanárképző Kar folyóirata, és ad hoc jelleggel a Református Teológiai Kar is kiad egy folyóiratot *Papirusz* címmel. A folyóiratok kiadásával lehetőséget kívánunk biztosítani az egyetem oktatóinak és hallgatóinak a publikálásra. A publikációk lényege, hogy felmutassa a kutatási eredményeket. A folyóiratainkban közöljük a velünk kapcsolatban levő egyetemek oktatóinak dolgozatait, illetve a mi oktatóink dolgozatait is közlik az egyetemünkkel kapcsolatban álló egyetemek kiadványai. Ezáltal publikációink több nyelven is megjelennek. A Tanárképző Kar folyóiratában magyar, szlovák, angol és német nyelven is közlünk írásokat, a Gazdaságtudományi Karon megjelenő folyóirat egy része, mint már említettem, angol nyelvű. Januártól egy internetes folyóirat megindítását tervezzük oktatóink és hallgatóink számára, ezzel is javítva publikációs lehetőségeiket.

– *Milyen az egyetem együttműködése a többi, elsősorban a magyar nyelvű képzést nyújtó szlovákiai felsőoktatási intézettel, elsősorban a nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karával, valamint a Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Nyelv és Irodalmi Tanszékével, illetve a besztercebányai Bél Mátyás Egyetem Hungarológiai Tanszékével? Van-e valamilyen egyeztetés a tanulmányi programokat illetően?*

– Amióta a nyitrai Konstantin Egyetem Közép-európai Tanulmányok Karának élén váltás történt, mintegy fél éve, azóta intenzívebbé vált a kapcsolat. Ők részt vettek az általunk rendezett konferencián, mi is részt vettünk az általuk szervezett konferencián, tanulmányokat írtunk az ő publikációikba, ők a mienkbe. Tehát úgy néz ki, beindult egy intenzívebb együttműködés.

– *És a tanulmányi programokat illetően van-e valamilyen együttműködés vagy együttműködési szándék?*

– Nincs. Mindketten azzal vagyunk elsősorban elfoglalva, milyen szakot vagyunk képesek akkreditáltatni, mire van megfelelő szakember, s arra épül egy-egy program. Ennek persze fordítva kellene történnie: az általunk akkreditáltatni szándékozott programhoz kellene megfelelő oktatókat keresnünk, ez viszont az előzőekben említett okok miatt nem működik.

– A többi szlovákiai és magyarországi egyetemmel milyen az együttműködésük?

– Mintegy 25 egyetemmel van írásos együttműködési megállapodásunk. A szlovákiai egyetemek közül a Nagyszombati Egyetemmel és a Kassai Műszaki Egyetemmel. Ez utóbbiban áttanítás formájában mi viszünk két tantárgyat, konferenciákra hívjuk egymást. A többi szlovák egyetemmel inkább egyirányú az együttműködésünk, mivel a Selye János Egyetem által szervezett konferenciák nyelve általában magyar, ezért ők ezeken nem képviseltetik magukat, inkább csak mi veszünk részt az általuk szervezett konferenciákon. A Kassai Műszaki Egyetemmel viszont közös kutatási programunk is van. A magyarországi egyetemek közül a legélénkebb a kapcsolat a Nyugat-magyarországi Egyetemmel, ill. az egyetem győri karával, ahol pedagógusképzés folyik.

– A Nyugat-magyarországi Egyetem nemrégiben avatta Önt díszdoktorrá, s ebben nyilván nagy szerepet játszott a két egyetem közötti kapcsolatok elmélyítése terén szerzett munkássága is...

– Valóban jó az együttműködésünk, hiszen közös konferenciákat szervezünk, közös programjaink vannak, mint például a már említett, számukra felkínált mesterképzés, amely most szeptembertől indul, kollégáink közül ketten-hárman oktatnak is ott, s tőlük ugyancsak két-három tanár oktat nálunk is. A Budapesti Corvinus Egyetemmel főleg a Gazdaságtudományi Karnak van élénk kapcsolata, áttanítás, közös konferenciákon való részvétel, Tudományos Diákköri Konferenciák révén. Szoros együttműködésünk van a Veszprémi Egyetemmel, a debreceni Kölcsey Ferenc Főiskolával, ahol tanítóképzés folyik, de a debreceni református teológiával is. A Debreceni Egyetemmel is van kapcsolatunk: konferenciákra hívjuk egymást, egyetemi jegyzeteket cserélünk, de együttműködünk a Pécsi Tudományegyetemmel, a Szegedi Tudományegyetemmel, a Budapesti Műszaki Egyetemmel, amely nálunk az Informatikai Tanszék kiépítésében segített, a Sárospataki Tanítóképző Főiskolai Karral. A Református Teológiai Kar hallgatói egy-két szemeszteres svájci és németországi részképzésekre is eljutnak. A lengyelországi radomi egyetemmel is együttműködünk szakmai téren. Jó a kapcsolat a Szolnoki Főiskolával és a szarvasi Tessedik Sámuel Főiskolával is, nekik a szlovák nyelv oktatásával kapcsolatban tudunk segíteni. Ezek a kapcsolatok azonban mindig egy-egy oktató személyén keresztül működnek.

– Évek óta folyamatosan csökken az általános iskolás és középiskolás tanulók száma, s ugyanakkor évről évre egyre nő a frissen végzett pedagógusok száma. Nem csökken ezáltal a pedagógusképzés iránti igény a közeljövőben? Mit tehet az egyetem ennek kivédése érdekében?

– A kérdés jogos. Véleményem szerint egyetemünkön a meghatározó ágazatnak a közgazdaságtannak kell lennie. Nemcsak Szlovákiában, hanem Magyarországon is a pedagógusképzésben „túlkínálat” van, ezért valószínűleg vissza kell majd fogni magunkat a diákok létszámát illetően. Mi jelenleg olyan szakokat oktatunk, ahol az elhelyezkedéssel nem kell, hogy gond legyen, tehát a nyelvekkel kapcsolatban nincs elhelyezkedési probléma, és a számítástechnikával sincs. A magyar szak az, ahol nagyon sok a végzős, de a magyar szakot végzettek nemcsak pedagógusként fog-

nak dolgozni, s ezt már az induláskor tudtuk, hanem más területen, például a médiában vagy az államigazgatásban találják meg helyüket. Nekünk azt is figyelembe kell vennünk, hogy mi iránt van igény, mire jelentkeznek a hallgatók, s nekünk ezt is ki kell elégítenünk. Hiába kínálunk valami mást, ha ők angol és informatika szakra jelentkeznek. Sehol a világon nincs országos szintű koordináció a felsőfokú képzésben. Bizonyára nem ártana, ha a nyitraiakkal szorosabb együttműködés lenne a szakok kialakításában. Én személy szerint remélem, hogy az együttműködésünk a jövőben az eddiginél intenzívebbé válik.

– Ennek az együttműködésnek az egyik formája éppen a diákcsere lehetne...

– A tapasztalat az, hogy a mozgás egyirányú, hogy onnan jönnek ide, innen nem nagyon mennek Nyitrára. Évente 15-25 diák átjön hozzánk, mivel ott az oktatás 70-80 százalékban szlovák nyelven folyik. A karon valójában csak a magyar nyelvet tudják akkreditáltatni. A többi szak más karokon van akkreditálva, kezdve a matematikától a többi tantárgyig. Ők felveszik ugyan a diákokat az ún. magyar karra, de azok más karon tanulnak, szlovák nyelven. Például történelmet vagy természettudományokat. Én úgy gondolom, hogy hosszú távon egy magyar felsőoktatási intézményben kellenek gondolkodnunk.

– Hogyan illeszkedik be az egyetem a szlovák oktatási intézményrendszerbe, hogyan vesz részt a bolognai folyamatban és illeszkedik az Európai Felsőoktatási Térbe?

– Úgy vélem, az egyetemünk egyfajta alternatívát nyújt. Az alternatíva mindenelekőtt az oktatás nyelvében nyilvánul meg és abban, hogy két kultúrát közvetít. A bolognai folyamattal kapcsolatban pedig azt kell mondanom, hogy e téren mi voltunk az úttörők Szlovákiában, tudniillik a szlovákiai felsőoktatási intézmények egy évvel később, 2005 szeptemberétől vezették be a bolognai rendszert, mi pedig 2004 szeptemberében elsőként indultunk, egyedül. Így tehát mi az Akkreditációs Bizottsággal együtt tanultuk a bolognai folyamatot. Mi voltunk az első Szlovákiában. Magyarországon pedig két évvel utánunk kezdtek a bolognai rendszerben működni. Induláskor problémát jelentett, hogy a kollégák egy része, akik más egyetemről jöttek hozzánk, nehezen alkalmazkodtak ehhez, hiszen más egyetemek akkor még nem állták át a háromfokozatú képzésre.

– Beindult a doktori képzés is?

– A doktori képzés egy folyamat részét képezi. Addig nem lehet elindítani a mesterképzést, amíg az alapképzés nem fejeződik be. A doktori iskola akkreditációjára pedig csak a mesterfokú képzés befejezése után van lehetőség. Mivel a Református Teológiai Karra annak idején mind az öt évfolyamot beemeltük a Calvin J. Teológiai Akadémiáról, ott már van doktori iskolánk, és a Tanárképző Karon ebben az esztendőben várható a doktori iskola akkreditációja.

– Jelenleg Szlovákiában 34 felsőoktatási intézmény működik, ebből 17 az egyetem. Az elmúlt akadémiai évben a szlovákiai felsőoktatási intézmények nappali tagozatán 131 193 diák tanult. Az Oktatási Minisztérium a közeljövőben a felsőoktatási intézmé-

nyeket a szakmai színvonal javítása érdekében három kategóriába kívánja besorolni: lesznek egyetemek, főiskolák és szakfőiskolák. Ez valamennyi szlovákiai felsőoktatási intézményt érinti majd, de hogyan érinti vagy érintheti a Selye János Egyetemet?

– Ez a tervezett besorolás a létében veszélyezteteti nemcsak a Selye János Egyetemet, hanem a többi egyetemet is. A bolognai folyamatnak többek között az a lényege, hogy egységes felsőoktatási teret alakítson ki. Mi ezzel ellentétes folyamatot próbálunk beindítani. Az oktatási miniszter ugyanis abból indul ki, hogy nálunk sok az egyetem, ezért számukat csökkenteni kell. Az iskolaügyi minisztérium négy-öt egyetemben gondolkodik, de melyek legyenek azok? A pozsonyi Comenius Egyetem, a pozsonyi Szlovák Műszaki Egyetem és a Kassai Műszaki Egyetem gyakorlatilag adva van. A pozsonyi Közgazdaságtudományi Egyetemről került ki valamennyi pénzügyminiszter és gazdasági szakember, tehát ezt az egyetemet valószínűleg megmentik, és akkor már megvan a négy. Az oktatási miniszter és a minisztériumi vezetés Zsolnáról van, s akkor már megvan az ötödik is.

– De mi lesz a többi felsőoktatási intézménnyel?

– A miniszter erre azt mondja, hogy a többi főiskola lesz egy ideig. Talán egy évig. A kategorizálásnál az utolsó hat évet értékelik. Mögöttünk pedig csak négy év van. Négy év alatt kellene új egyetemenként azt teljesíteni, amit más egyetemnek hat év alatt. S ez mind a kutatásban, a tantestület összetételében, a minősítésekben (docens, professzor). Mi még nem tudunk akkreditálni bizonyos képzésekre doktori iskolát, mert fiatal egyetem vagyunk, de a kritériumok között szerepel a doktori iskola megléte a karok kétharmadán. Ez teljesen abszurd helyzet. Hogy erre mennyi időt kapunk, az nyilván politikai döntés lesz. Ha ezek után sem teljesítjük, akkor azt mondják, szakfőiskola lesz belőletek. Igen ám, de egyetemből csak úgy lehet szakfőiskola, ha erre törvényt fogad el a parlament. Az egyetemet a parlament szavazta meg, törvény által jött létre, s ezt csak a parlament vonhatja vissza. Ha erre sor kerülne, ez nemcsak a Selye János Egyetemet érintené, hanem többek között a rózsahegyi Katolikus Egyetemet, a trencsényi A. Dubček Egyetemet is, az elsőnél kereszténydemokrata, a másodiknál HZDS-es politikai háttérrel és még sorolhatnám. Ilyen esetben pedig a lefokozásra ítélt egyetemek mögött álló politikai erők kölcsönös összefogása várható az egyetem megmentése érdekében. Ezért véleményem szerint az egyetemek kategorizálásából nem lesz semmi. Persze lehet, hogy tévedek.

– Ez azonban nyilván nem jelenti azt, hogy a felsőoktatási rendszer nem szorul reformokra?

– A felsőoktatási rendszer valóban korszerűsítésre szorul. Még azt is feltételezhetjük, hogy valóban sok az egyetem Szlovákiában. Ám ugyanakkor az is tény, hogy a képzettségi szint Szlovákiában még mindig alacsonyabb, mint a gazdaságilag fejlett országokban, mint például Japánban vagy az USA-ban.

– Ezáltal az egyetemi oktatásban résztvevők aránya csökkenne, s ez hatványozottan érintené a szlovákiai magyarságot, hiszen a szlovákiai magyarok felsőoktatásban való részaránya az országos átlag alatt van, annak csupán felét teszi ki...

– Igen, s ez épp most következne be, amikor kezdjük utolérni saját magunkat. Ismétlem azonban, hogy ez politikai döntés. Ezelőtt két évvel még a Dzurinda-kormány döntött arról, hogy értékelni, rangsorolni kell az egyetemeket. A rangsor élén álló egyetemek kiemelt költségvetést kaptak volna a rangsor végén álló egyetemek rovására. A felsőoktatásra több pénz kell, az igaz, de úgy kell több pénz, hogy emelni kell a felsőoktatásra szánt költségvetési tételt. Szlovákiában a felsőoktatásra 10-12 milliárd korona jut évente. Ez a tétel évek óta alig emelkedik, de az infláció magasabb, ezért reálértékét tekintve folyamatosan csökken. A diáklétszám pedig fokozatosan nő. Vagyis a felsőoktatásban a fejkvóta reálértéke évről évre csökken. A Selye János Egyetemen az egy hallgatóra eső fejkvóta 25 000 korona. Az általános iskolában 27 500, a gimnáziumokban 32 000, a szakközépiskolákban 36 000 korona. Ugyanakkor az egyetemi oktatók kötelező óraszámja kisebb, mint a középiskolai oktatóké, tehát jóval több oktatóra van szükségünk. Magyarországon ezt úgy oldják meg, hogy a diákoknak csupán egy része részesül állami támogatásban, a többiek tandíjat fizetnek.

– Az utóbbi időben egyre kevesebbet beszélünk a felsőoktatási intézményekben folyó kutatásokról, jóllehet ennek elsősorban a műszaki egyetemeken központi kérdésnek kellene lennie...

– Sajnos nálunk a felsőfokú képzés során teljesen megfélemezünk a kutatásról. Nyugat-Európában az egyetemek 90 százalékban kutatással foglalkoznak, és az oktatási programok a kutatásra épülnek. Nálunk a kutatás még a műszaki egyetemeken is leépült, mert nincs rá pénz, nincsenek műszerek.

– Hogyan látja a szlovákiai magyar felsőoktatás – és benne a Selye János Egyetem – jövőjét? Melyek a legfontosabb teendők oktatásügyünk területén?

– Mindenképpen több pénzre van szükség, és ösztönözni kell a kutatást is. Az egyetemek visszaminősítését semmiképpen sem tartom jó ötletnek. A Selye János Egyetemmel illetően az elmúlt hetek, hónapok történéseinek ismeretében már kevésbé vagyok optimista, de a türelmetlenség és a bizalmatlanság nem helyénvaló. Az egyetemépítéshez időre, pénzre és nyugalomra van szükség.

Az interjút Fazekas József készítette

2008. szeptember 16.